AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2011 / 22 • Eylül 2011

TATİLLERDEN SONRA ERMENİ SORUNU - II

Ömer Engin LÜTEM

Protokollerin Kadük Olması

Türkiyede, milletvekilleri seçimleri yapıldıktan sonra, bir önceki dönemde T.B.M.M.e sunulan ve fakat kanunlaşmayan tasarılar, zamanını doldurmuş olduğu için (kadük olmak), geri çekilir. Yeni Hükümet bunları uygun gördüğü takdirde tekrar Meclise sunar. Tamamen bir usul gereği olan bu işlem Ermenistanın ve Diasporanın aşırı milliyetçi basınında Protokollerinin Türkiye tarafından reddedildiği veya iptal edildiği şeklinde yorumlandı.

Bilindiği üzere Türkiye ve Ermenistan, uzun sayılabilecek bir müzakere döneminden sonra, 10 Ekim 2009 tarihinde Zürichte aralarında diplomatik ilişki kuran ve ayrıca işbirliği yapacakları alanları saptayan iki protokol imzalamışlardı. Her uluslararası anlaşma için olduğu gibi bu protokollerin de iki ülkenin parlamentoları tarafından onaylanması gerekiyordu. Türkiye, bu onaylamayı Karabağ sorununda önemli gelişmeler olmasına bağladı. Ermenistan ise buna şiddetle itiraz ederken, Anayasa Mahkemesinden bir karar çıkartarak, Protokollerin soykırım iddialarının incelenmesine ve tarafların aralarındaki kara sınırını tanımalarına ilişkin maddelerin içeriğini değiştirmeye kalkıştı. Türkiye buna itiraz etmekle beraber Protokolleri T.B.M.M. gündeminde tuttu. Ermenistan ise, Türkiye önkoşul ileri sürmekten vazgeçinceye kadar, diğer bir deyimle Protokolleri Karabağ sorununa bağlamaktan vazgeçinceye kadar, Protokolleri kendi Parlamentosu gündeminden geçici olarak çıkarttı.

Böylelikle Protokoller, önemlerini kaybetmiş olmalarına rağmen, başta Taşnaklar olmak üzere Ermenistanda ve Diasporadaki milliyetçi çevreler Ermenistanın Protokolleri tamamen reddetmesini ısrarla istemeye devam ettiler. Bu tutum, varlıklarının temelinde Türk ve Türkiye düşmanlığı bulunan bu çevrelerin, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesini amaçlayan Protokolleri kendi gelecekleri için gayet tehlikeli görmelerinden ileri gelmekte ve bu nedenledir ki, Türkiyede milletvekilleri seçimleri nedeniyle Protokoller kadük olunca bu durum Türkiyenin Protokolleri iptal ettiği gibi gösterilerek Ermenistan Hükümetinden de aynını yapması istenmiş bulunmaktadır.

Bu arada önemi bir soru , bu olumsuz gelişmeler karşında Türkiyenin protokolleri T.B.M.M.ne geri göndermesinin gerekli olup olmadığıdır. Protokoller, bazı hususlarda belirsizlikler içermesine rağmen, Ekim 1921 tarihli Kars Antlaşmasından sonra iki ülke arasında imzalanmış tek metindir; ayrıca amaçları Türkiye ve Ermenistan arasında normal

ilişkiler kurmak ve işbirliği yapılmasını sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında Protokoller önemli belgelerdir ve uygulanmaya konmalarında yarar vardır. Ancak, yukarıda da değindiğimiz gibi, Ermenistan Anayasa Mahkemesi, 12 Ocak 2010 tarihli bir kararıyla Protokollerin soykırım iddialarının tartışılmasına imkân sağlayan maddesine ve iki ülke arasındaki sınırın tanınmış olduğunu belirten ifadelere getirdiği yorumlarla bunların içeriğini değiştirmeye çalışmıştır. Ne var ki Ermenistan Anayasa Mahkemesinin kararı Türkiyeyi bağlamaz. Türkiye için Protokoller, metni açıkça ne ifade ediyorsa, o haliyle geçerlidir. O nedenle, siyasi koşullar uygun olduğunda, diğer bir deyimle Karabağ sorununda önemli gelişmeler sağlandığında, protokollerin onaylanması ve yukarıda değindiğimiz belirsizliklerin uygulama sırasında giderilmesine çalışılması, mevcut protokolleri geçersiz sayarak ileride yeni baştan yeni protokoller müzakere edilmesine tercih edilmelidir. Diğer yandan Türkiye ilk olarak kendisi protokollerden vazgeçmiş kanısını verecek davranışlardan kaçınmalıdır. Bu açıdan bakıldığında da Protokollerin Meclise geri gönderilmesinde yarar vardır.

Protokoller konusunda son gelişme Başkan Sarkisyanın Erivanda toplanan Ermenistan Büyükelçilerine 30 Ağustos 2011 tarihinde yaptığı konuşmadır. Sarkisyan, protokollerin ucun açık olmadığını ve devamlı bir fırsat oluşturmadığını, birçok dost ülkenin kendilerine Türkiye parlamento seçimlerine kadar beklemelerini tavsiye ettiğini, bu nedenle Türkiyenin durumunda bir değişiklik olup olmadığını önümüzdeki aylarda göreceklerini, kararlarını ondan sonra vereceklerini, ancak seçimlerden sonra geçen iki ayın kendilerinde iyimserlik uyandırmadığını söylemiştir. Kısaca Sarkisyan kendilerinin protokollerden vazgeçmek istemiş olduklarını, bazı ülkelerin (ABD ve belki de Rusya) istemi üzerine bunu yapmayıp Türkiyede seçimleri beklediklerini, ancak Türkiye tutum değiştirmese, yani Türkiye protokolleri Karabağ Sorununa bağlamağa devam ederse, protokollerden vazgeçebileceklerini söylemiştir.

Başkan Sarkisyanın protokollere önem vermez görünen bu tutumun temelinde iç siyaset hesapları yatmaktadır. Protokoller nispeten kısa zamanda Türkiye tarafından onaylanır ve Türk sınırı açılırsa bu durum, önümüzdeki başkanlık seçimlerinde, Sarkisyanın lehine olacaktır. Buna karşılık Protokoller onaylanmadan seçimlere girilmesi Başkan Sarkisyanı zor durumda bırakabilir. Bu nedenle Başkan Sarkisyanın bir bahane ile ve ancak başkanlık seçimlerinden önce Protokollerin geçersiz olduğunu ilân etmesi beklenebilir.

Aşağıda da açıklayacağımız gibi başkanlık seçimlerine daha bir buçuk yıl kadar olmasına rağmen Ermenistan şimdiden seçim havasına girmektedir. Bu dönemde, ilke olarak, ne Karabağ ne de Türkiye ile ilişkiler konularında Ermenistandan olumlu adımlar atması, taviz verildiği şeklinde yorumlanacağı için, zordur.

Yarın : Başkan Koçaryanın Tarihçiler Komisyonu Önerisini Reddettiği, Başkan Sarkisyanın Kabul Ettiği İddiası

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: LÜTEM, Ömer Engin. 2026. "TATİLLERDEN SONRA ERMENİ SORUNU - II ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2011 / 22. Eylül 06. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/TATILLERDEN-SONRA-ERMENI-SORUNU-II

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır